

УДК 72.01

Н. Г. Зенькович,
кандидат архітектури, КНУБА

ПРОСТІР І СЕРЕДОВИЩЕ, ЯК ОБ'ЄКТИ ПРОЕКТУВАННЯ

Анотація: у статті досліджується особливості та проблеми формування спеціальності дизайн середовища. Показана різниця між середовищем та простором, надані їх основні види та типи.

Ключові слова: простір, середовище, середовищний об'єкт, середовищна система.

Однією з важливих проблем формування фаху «дизайн середовища» є чітко та грамотно поставлені завдання та проблеми, можливості та обмеження які будуть формувати освітньо-кваліфікаційний рівень майбутніх фахівців. Робота дизайнера в сучасних умовах вимагає широкої ерудиції, зокрема розуміння особливостей формування об'єктів середовища різного призначення. Для того щоб грамотно сформувати середовище треба оволодіти основами організації середовищних об'єктів, вивчити загальні вимоги до найбільш поширених типів та видів середовищних об'єктів, усвідомити значення об'єктів у містобудівному та природному середовищі, а також, оволодіти основними навичками їх проектування. Це потребує визначення ролі та місця дизайну у формуванні середовищних об'єктів, виявлення принципів включення дизайн-технологій в процес їх проектування, а також, визначення та систематизації факторів, що впливають на формування типів середовищних об'єктів.

Вивченням вітчизняного та світового досвіду розвитку взаємозв'язку простора та середовища займалися такі провідні вчені як Абизов В. А., Рунге В. Ф., Шимко В. Т.

Бурхливе зростання товарів народного споживання, викликане до життя зростанням промисловості та розвитком кредитно-фінансової системи банківського сектору, визначило появу різноманітних типів та видів предметів споживання. Великий об'єм та різноманітність цих предметів, в свою чергу, змусило розгубитись звичайного споживача та породило появу на ринку праці такої спеціальності, як «**дизайн середовища**».

Якщо раніше дизайн асоціювався тільки з самим предметом і стосувався тільки зміни його форми, не чіпаєсь проблеми взаємозв'язку цього предмета з оточуючим простором, то сьогодні на перше місце виходять питання зв'язку самого предмета з простором та його наповненням. До останнього часу усі такі питання вирішувались на просторовому рівні архітектором, а на побутовому (особистостному) вирішувалось конкретною людиною. І якщо на першому

етапі становлення цієї спеціальності консультативну нішу заповнювали випускники художніх вузів, то подалі, об'єм та різноманітність предметного наповнення, зростання матеріального благополуччя населення та відсутність у нього сприйняття гармонічної ув'язки предметів наповнення у єдине ціле, визначило виникнення спеціальності - дизайнера середовища. І ми стали говорити не тільки о просторі, яке формує архітектор, а почали сприймати таке уявлення як середовище. Що ж таке середовище і чим воно відрізняється від простору.

Простір – це об'єм, обмежений або умовами видимості (візуального сприйняття), або проведенням у ньому, будь якою абстрактною функцією життєдіяльності (без урахування конкретного людського фактора).

Таким, штучно утвореним простором, необхідним для потреб і життєдіяльності людини є - архітектурний простір. Сутність архітектури, по суті, полягає у штучному обмежуванні частини природного простору. Іноді стверджують, що архітектурний простір тотожний організації внутрішнього простору. Але архітектурний простір може бути як окремим об'ємом, так і комбінацією різноманітних просторів та об'ємів, з'єднаних у цілісність за законами художньої єдності.

3. Гидион приводить три стадії розвитку архітектурного простору:

1. Створення простору шляхом взаємодії різних об'ємів (при цьому внутрішньому простору практично не приділялося уваги);
2. Архітектурний простір ідентифікується тільки з внутрішнім простором (таким чином порушувалась просторова єдність архітектури);
3. Взаємопроникнення внутрішнього і зовнішнього простору (єдність взаємовідношення окремих об'ємів простору). (2)

Таким чином, по відношенню до людини архітектурний простір може бути:

- відкритим або зовнішнім;
- закритим або внутрішнім;
- перетекаючим.

Історія розвитку архітектури це по суті нескінченний пошук взаємозв'язку та взаємопроникнення, впливу та розмірності зовнішнього та внутрішнього просторів. Але простір без самої людини мертвий. Бо тільки людина вносить у нього життя своїми особистими поглядами на світ та його складові. Таким чином, єдність людині та простору, разом утворює середовище.

Середовище - це просторове творення передбачене для життєдіяльного процесу конкретної людини. Це той же штучно створений простір, але пристосований до життєдіяльності у ньому людей з урахуванням їх особистих

психологічних, психофізичних, емоційних особливостей. Або якщо сказати простими словами - це експлуатований простір.

Таким чином середовище це те що оточує, але, також, це те що оточено. Це єдність матеріально-фізичних, функціонально-технічних, соціальних та емоційно-художніх параметрів простору у якому головним змістом є людина та її погляди на архітектурний простір, функціональний процес та його стабільність, предметне та об'ємне наповнення, кольорове вирішення, а також, засоби їх з'єднання. А проектування такого архітектурного середовища є утворення не тільки його об'ємно-просторового рішення, а й утворення атмосфери світогляду конкретної людини. Бо «первое внушает зрителю свое представление о смысле жизни данного пространства, второй – создает этот смысл вместе со зрителем» [7, 19с.].

По своєму відношенню до своїх окремих компонентів середовище може бути:

1. По відношенню до простору: **відкрите** (міське середовище, що охоплює предметно-просторові зв'язки); або **закрите** (середовище приміщення чи будинку – так зване інтер'єрне середовище).
2. По відношенню до характеру свого утворення: **архітектурне** (самодостатнє, незалежне, від індивідуальної специфіки його експлуатації), **предметне** (утворене для конкретної людини чи процесу за допомогою обладнання та предметного наповнення), **ландшафтне** (утворене за допомогою природних компонентів, штучно створених елементів поверхні, благоустрою та флори);
3. По характеру протікаючого у ньому функціонального процесу: **житлове, громадське, виробниче та міське;**
4. По об'єму наповнення : **індивідуальне та колективне;**
5. По стабільності проведення функції: **постійне та що трансформується ;**
6. По розміру утворення: **робоче місце або функціональна зона, приміщення або група приміщень, будинок або комплекс будинків, міська планувальна зона, міській або ландшафтний комплекс.**

Така різноманітність середовища по відношенню до окремих його компонентів викликана різноманітністю видів та форм життєдіяльності людині які протікають у різних по об'єму просторових масштабах. Комбінація різних просторів та об'ємів, систем обладнання та облаштування, необхідних для процесів життєдіяльності, що проходять у них, у єдине ціле по законам

художньої єдності можна називати **середовищним утворенням**. Таким чином, **середовищне утворення** це єдність простору та його предметного наповнення. І воно може бути як окремим середовищним об'єктом, так і комплексною системою, що складається з декілька, близьких по функції та складу, середовищних об'єктів – **середовищною системою**.

Якщо архітектура – мистецтво організації простору, то дизайн - мистецтво організації наповнення цього простору. Таким чином, проектне відношення до середовища складається як з архітектурних (просторових) так і дизайнерських (предметних) компонентів, які з'єднаючись утворюють атмосферу середовища, його емоційне забарвлення.

Таким чином, основними компонентами що формують середовище є: архітектурний простір та його предметне, а також, інформаційне, технологічне, технічне і декоративно-художнє наповнення. Не останню роль у його формуванні, займають будівельні конструкції, що оточують і обмежують простір та оздоблення їх зовнішніх поверхонь. Характер та особливості вищезгаданих компонентів обумовлені: середовищним процесом, що протікає у просторі (функціональні, ергономічні, санітарно-гігієнічні, інженерно-технічні вимоги до процесу) та особливостями їх технологічного з'єднання; вимогами оптимального з'єднання умов життєдіяльності, їх комфорту та безпека; образно-емоційними моментами сприйняття, як окремих компонентів (кількість видів та типів обладнання, різноманітність предметного наповнення, їх різний період життя) так і їх в цілому.

Окремо треба виділити проблему пристосування громадських типів середовища для людей з обмеженими (слуховими, зору, психологічними (психічними) особливостями).

З'єднання цих задач у єдине ціле дозволяє зробити висновок, що принципами середовищного утворювання є :

- утворювання системи об'ємно-просторового планування в цілому;
- внесення (виявлення) у цій системі основи композиційної структури (домінанти, акцентів, фону, композиційних осей);
- утворювання декоративно-художньої цілісності середовищного об'єкту.

Аналіз різноманітних видів середовища показує, що в залежності від ставлення задачі та ступеня участі дизайнера у організації простору існує чотири типи середовища, які має формувати дизайнер. Це :

- організація раніше утвореного архітектурного простору, «обживання» або «декорування» його предметним наповненням;

- коригування вже існуючого архітектурного простору з урахуванням зміни окремих предметних (а інколи і просторових) складових;
- реконструкція – зміна існуючого простору, при якому порушуються його об'ємні габарити або відбувається зміни його функціонального призначення;
- утворення нового простору та його предметного наповнення.

В залежності від того наскільки правильно розуміє дизайнер своє завдання по організації середовища, якого типу середовище він створює, наскільки усестороннє зможе врахувати усі чинники, що формують середовище, як гармонійно зможе об'єднати різноманітне предметне середовищне наповнення – залежить атмосфера у якої нам жити.

Література

1. Абизов В. А. Історія розвитку архітектурно-будівельних систем., Сучасні проблеми архітектури та містобудування., К., КНУБА. 2008.- вип.. 19. – с.122-127.
2. З. Гидеон, «Пространство, время, архитектура», М., Стройиздат, 1984, 455с.
3. Рунге В. Ф. «Эргономика и оборудование интерьера», Москва., Архитектура-С., 2006г.
4. Рунге В. Ф. «Эргономика городской среды», Москва., Архитектура-С, 2007г.
5. Шимко В. Т. Архитектурное формирование городской среды М. «Высшая школа», 1990.
6. Шимко В. Т. Комплексное формирование архитектурной среды. М. СЦП-принт, 2000.
7. Шимко В. Т. Архитектурно-дизайнерское проектирование. Основы теории. М. «Архитектура-С».2006
8. Шимко В. Т., Гаврилина А. А., Типологические основы художественного проектирования архитектурной среды., М., Архитектура-С., 2004., 101с.
9. Эстетические ценности предметно-пространственной среды. Под. Ред. А.В.Иконникова. М. Стройиздат, 1990.

Аннотация

В статье исследуются особенности и проблемы формирования специальности «дизайн среды», даны понятия пространства и среды, представлены их основные виды и типы.

Ключевые слова: пространство, среда, средовой объект, средовая система.

Annotation

In the article explored features and problems of forming of speciality «design of environment», dany of concept of space and environment, their basic kinds are presented end types.

Keywords: space, environment, sredovoy object, sredovaya system.

УДК 72.01

А. В. Вязовская

магистр архитектуры, аспирантка кафедры «Информационные технологии в архитектуре» КНУБА

К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ТЕРМИНА «ЛАНДШАФТНЫЙ УРБАНИЗМ»

Аннотация: в статье рассмотрены определения термина «ландшафтный урбанизм», проведен филологический и этимологический анализ составляющих терминов – «ландшафт» и «урбанизм». Проанализированы структурные и смысловые взаимосвязи в структуре термина. В результате исследования предложена общая формулировка термина «ландшафтный урбанизм».

Ключевые слова: ландшафтный урбанизм, ландшафт, урбанизм, архитектурная среда.

Термин «ландшафтный урбанизм» был сформулирован практиком и теоретиком архитектуры, профессором факультета ландшафтной архитектуры в Гарварде Чарльзом Валдхеймом на одноименном симпозиуме и выставке в Чикаго в 1997 году. Однако до настоящего времени термин не сформировался окончательно, имеет различные толкования.

В статье рассматриваются значения нового понятия, проводится анализ составляющих его терминов с целью получить наиболее точное и емкое определение «ландшафтного урбанизма».

Учредитель термина Чарльз Валдхейм определяет ландшафтный урбанизм как «дисциплинарную перестройку, в которой ландшафт заменяет архитектуру как основной конструктивный элемент современного градостроительства. В ряду многих дисциплин ландшафт является одновременно линзой, через которую понимается и анализируется современный город и посредником, через который он строится». [8,с.23] Еще один представитель данного направления Джеймс Корнер в эссе «Terra Fluxus»